

ІСТОРИКО-ГЕОГРАФІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СПИРТОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ У СУМСЬКІЙ ОБЛАСТІ УКРАЇНИ

Корнус О.Г.,

кандидат географічних наук, доцент,
Сумський державний педагогічний університет
імені А.С. Макаренка

Корнус А.О.,

кандидат географічних наук, доцент,
Сумський державний педагогічний університет
імені А.С. Макаренка

Сюткін С.І.,

кандидат географічних наук, доцент,
Сумський державний педагогічний університет
імені А.С. Макаренка

Key words: Alcohol manufacture, food industry, Sumy region.

Ключові слова: спиртова промисловість, харчова промисловість, Сумська область.

У Сумській області харчова промисловість завжди була досить розвинутою галуззю. У 1913 р. її частка у вартості всієї промислової продукції становила 96 %, а найбільш розвинутою галуззю була цукрова промисловість. Станом на 1925 р. на території повітів, що згодом увійшли до складу Сумської області, розміщувалося більше 20 підприємств цукроваріння, причому 17 з них – у Сумській окрузі. Спиртова промисловість, як тісно пов'язана з цукровою, також розвива-

лася. Наприклад, історія Сумського лікеро-горілчаного виробництва офіційно починається з 1897 р., коли в документах Акцизного Управління 3-го округу Харківської губернії про видані патенти з'явився запис під номером 522 від 12 липня 1897 р. У 1896 р. в м. Суми був побудований державний винний склад №7 для зберігання спиртних напоїв, який з 1898 р. починає випуск горілки для державних потреб. Приміщення складу функціонує досі як один з цехів заводу «Горобина» [4].

У 1914 р. робота підприємства була тимчасово припинена, однак з 1923 р. виробництво відновилося – випускалися 3 види горілки, гіркі й солодкі горілчані вироби та лікери. За підсумками 1925 р. у Сумській окрузі було 9 гуралень, з них діяли 3 у Сумах, Тростянці і Стецьківці; у Конотопській окрузі – 1 діюча (с. Попівка) у Роменській і Конотопській округах – жодної діючої гуральні не було. Існувало і броварне та солодове виробництво. Дві броварні діяли у Сумах, також працювали броварня Красовицького у Глухові, броварня Гернера у Конотопі та броварня Окрмісцгоспу у Ромнах.

За радянських часів цукро-спиртові підприємства, пов'язані з використанням місцевої сільськогосподарської сировини, розташовувалися переважно в селищах і селах. Зважаючи на тісний зв'язок із цукровим та зерновим виробництвом, переважна більшість спиртових заводів містилася в зерново-бурякових лісостепових районах у південно-східній та присеймській частинах регіону. 11 з 16 спиртозаводів області були розміщені біля цукрових заводів, де переробляли на спирт патоку і зерно. Спирт використовували як сировину на Сумському горілчано-лікерному та інших заводах, вивозили у великі промислові центри. У 1955 р. спиртозаводи Сумської області випустили 700 тис. декалітрів, а в 1956 р. – 3,5 млн. декалітрів спирту-сирцю [2].

Наприкінці 1980-х років виробництво спирту здійснювалося на Наумівському (Краснопільський район), Стецьківському, Новосуханівському

(Сумський район), Дубов'язівському, Попівському (Конотопський район), Будильському (Лебединський район) спиртозаводах в основному із зерна і картоплі. З 1980 р. почалася значна модернізація Сумського лікеро-горілчаного заводу – у 1982 р. тут було змонтовано нову лінію розливу, в 1986 р. – замінено автомати укладання, а у 1991 р. – машину для миття посуду.

Початок XXI століття характеризується стрімкою деіндустріалізацією економіки Сумської області, яка проявляється як у структурі зайнятості населення, так і у структурі валової доданої вартості. На даний час у Сумській області налічується понад 110 підприємств, які здійснюють виробничу діяльність у галузі харчової промисловості. Частка харчової промисловості у загальному обсязі реалізованої промислової продукції протягом 2010-2016 рр. коливалася в межах 16-20 %, а протягом 2014-2016 рр. вона була найвищою серед усіх галузей обробної помисливості, а за підсумками 2016 р. – як обробної промисловості, так і добувної. За підсумками 2016 р. частка харчової промисловості у вартості реалізованої промислової продукції становила 18,7 %, тоді як добувної промисловості – 17,2 %, машинобудування – 14,8 % [3].

Виробництво спирту у Сумській області згортається, хоча на обліку досі перебуває 5 спиртових підприємств: ДП «Попівський експериментальний завод» (Конотопський район), ДП «Новосуханівський спиртовий завод» і ДП «Сумиспирт» (Сумський ра-

йон), ДП «Наумівський спиртзавод» (Краснопільський район) і «Дубов'язівське місце провадження діяльності» ДП «Укрспирт» (Конотопський район), а їх річні потужності з виробництва продукції становить близько 300-400 тисяч декалітрів [5]. У 2018 р. фактично виробнича діяльність здійснювалася лише на двох підприємствах – Попівському і Дубов'язівському. У 2019 р. планується відновлення роботи ДП «Наумівський спиртзавод», ДП «Новосуханівський спиртовий завод» і ДП «Сумиспирт» (Сумський район) та перепрофілювання їхніх виробничих потужностей на виробництво технічного спирту, яке вважається більш рентабельним, ніж харчового [5].

Єдиний виробник горілки та лікеро-горілкової продукції в Сумській області компанія «Горобина» місцевий спирт не використовує. Використовуючи привозну сировину на автоматизованих лініях ТОВ «Горобина» під торговельними марками «Дух царів», «Губернія», «Дворянський графин», «Горобина» та «Сумський двір» випускається більше 30 найменувань продукції: горілка, гіркі настоянки, бальзами, вермути лікерні з коньяком, а також квас. Також компанія проводить розлив алкогольної продукції інших марок на власних виробничих потужностях.

За результатами історико-географічного дослідження спиртової промисловості Сумської області варто відзначити, що у процесі свого розвитку вона зазнала негативних змін. Біль-

шесть з існуючих спиртозаводів припинили своє існування, відтак з економічної карти області дана підгалузь харчової промисловості може зникнути. Одним із шляхів розвитку цієї підгалузі харчової промисловості є переорієнтація підприємств на виробництво технічного, зокрема парфумерного спирту та іншої конкурентоздатної продукції, яка користувалась би попитом як на внутрішньому, так і на зовнішніх ринках. Доцільним є встановлення нульової ставки акцизного податку на спирт, який використовується для виробництва оцту, парфумерно-косметичної продукції та інші технічні спирти.

Література:

1. Голиков А.П. Сумская область (экономико-географическая характеристика) / А.П. Голиков, Л.Г. Панасенко, С.П. Сонько, Л.С. Шульженко // Экономическая география. – 1987. – Вып. 39. – С. 107-121.
2. Гудзенко П.А. Сумська область: географічний нарис / П.А. Гудзенко. – К.: Рад. школа, 1958. – 121 с.
3. Корнус А.О. Промисловість Сумської області (економіко-географічне дослідження): монографія / А.О. Корнус, О. Г. Корнус. – Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2017. – 136 с.
4. Леонтьева Г.Г. Сумський промисловий вузол: навч. посібник / Г.Г. Леонтьева. – Суми: Слобожанщина, 1996. – 64 с.
5. Спиртозаводи працюватимуть, а не простоуватимуть [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukurier.gov.ua/uk/news/spirtozavodi-pracuyvatimut-ne-prostoyuvatimut/> (дата звернення: 15.01.2019)